

УДК 327 (477)(4):159.922.4

DOI <https://doi.org/10.24195/spj1561-1264.2024.4.15>**Панчук Ірина Іванівна**доктор філософських наук, професор,
завідувач кафедри філософіїРівненського державного гуманітарного університету
вул. Степана Бандери, 12, Рівне, Україна
orcid.org/0000-0001-6301-4280

ПРОБЛЕМА НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ У ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСАХ СУЧАСНОЇ УКРАЇНИ

*Процес зближення України з Європейським Союзом актуалізують розгляд проблеми збереження національної ідентичності як унікальної, історичної, ціннісної, культурної тотожності індивідів з державною спільнотою. Дослідження феномена національної ідентичності має міждисциплінарний характер та згуртовує у наукових пошуках філософів, психологів, істориків, політологів та дослідників інших галузей наукового пізнання. 90-ті роки ХХ століття активізували проблему концептуалізації національної ідентифікації у постсоціалістичних країнах (Центральна та Східна Європа, Євразія). Такі процеси супроводжуються світовими тенденціями загального загострення почуття національної ідентичності, що все більше приходять на зміну політиці мультикультурності другої третини ХХ століття. **Метою** дослідження постає визначення ролі національної ідентичності у євроінтеграційних процесах сучасної України.*

***Методологічною** позицією нашої розвідки слугує метод соціального конструктивізму, який артикулює виявлення сутності феноменів сучасного соціального буття, а відтак може бути застосований у соціальному аналізі символічного поля української спільноти.*

***Результати дослідження.** Констатуємо, що входження України до Європейського Союзу зовсім не означає автоматичну, чи навіть поступову втрату національної ідентичності. Адже, попри дискусивність моделей (належність України до євроатлантичної цивілізації; самобутність української цивілізації; межовість між північноатлантичною цивілізацією та євразійською (московсько-православною) цивілізацією) цивілізаційної належності українців, цивілізаційну розколотість українського суспільства (проявляється, здебільшого, регіональною та індивідуальною ментальністю) російсько-українська війна посилює орієнтацію на цивілізаційну модель розвинутого Заходу та утвердженням практик обраному цивілізаційному орієнтіру.*

***Ключові слова:** національна ідентичність, європейська ідентичність цивілізаційний вибір, євроінтеграційні процеси.*

Вступ. Повномасштабне російське вторгнення кінця лютого 2022 р. вочевидь активізувало проєвропейський дискурс розвитку України. Спочатку угода про асоціацію, а згодом рішення Ради ЄС про початок переговорного процесу щодо вступу України до Європейського Союзу відкрило нові перспективи для нашої держави. Поза сумнівом – вікно можливостей для України відкрито, проте наскільки ми зможемо ним скористатися залежить від низки внутрішніх і зовнішніх чинників. Адже, нині уже чітко зрозуміло, що Європа і європейськість – це історично-обумовлений шлях не лише збереження української державності, але і вектор продуктивних трансформацій: економічних, політичних, соціальних. У цьому контексті важливим чинником опору зовнішній агресії, збереження української державності та запорукою стабільності внутрішнього розвитку виступає сильна національна ідентичність. Остання, на думку Ф. Фукуями з якою ми солідаризуємося, не лише підвищує національну безпеку, сприяє якісному державному управлінню, економічному розвитку, довірі між громадянами, породжує підтримку сильних систем соціального захисту і зрештою робить можливою саму ліберальну демократію [2]. У цьому контексті, наголосимо, що саме європейський вибір для України постає гарантом домінування системи усталених європейських цінностей у соціокультурній, політичній та економічній царинах.

Для цілісності аналізу цієї проблеми варто дати загальне визначення цього соціального конструкту. На думку авторів «Політичної енциклопедії» ідентичність нації визначається: по-перше, тотожністю індивіда з державною спільнотою на емоційному рівні та наслідування спільних цінностей, традиції, мови та ін. громадянами певної країни [14]. Енциклопедичне видання історії України розглядає це поняття як «широкий комплекс індивідуалізованих і неіндивідуалізованих міжособистісних зв'язків та історичних уявлень, який становить основу самоідентифікації окремих осіб та груп людей з певною нацією як самобутньою спільнотою, що має свою історію територію, мову, історичну пам'ять, культуру, міфи, традиції, об'єкти поклоніння, національну ідею» [11]. Л. Грінфелд (американська дослідниця) визначає п'ять ознак національної ідентичності: визнання членами етногрупи один одного як співвітчизників і прагнення до спільного співжиття; спільне історичне минуле і уявлення про спільне майбутнє; спільні дії (дієва ідентичність); територіальність – проживання в одній країні; спільна ментальність [1]. Підсумовуючи вищезначені теоретичні міркування, наголосимо, що хоча не існує чітко визначених факторів самоідентифікації певного етносу, проте беззаперечними є: історичний розвиток держави, мова, історична, пам'ять, віросповідання, традиції, цінності, культурна спадщина тощо. Український контекст самоідентифікаційних процесів артикулюється ще й викликами та перешкодами у боротьбі за власну державність.

Дослідження феномена національної ідентичності має міждисциплінарний характер та згуртовує у наукових пошуках філософів, психологів, істориків, політологів та дослідників інших галузей наукового пізнання. 90-ті роки XX століття активізували проблему концептуалізації національної ідентифікації у постсоціалістичних країнах (Центральна та Східна Європа, Євразія). Такі процеси супроводжуються світовими тенденціями загального загострення почуття національної ідентичності, що все більше приходять на зміну політиці мультикультурності другої третини XX століття. У цьому контексті, підкреслимо, що вагомий внесок у розробці концепції національної ідентичності внесли західні дослідники, зокрема, як: Френсіс Фукуяма [2], Ентоні Сміт, який досліджує питання про сутність національної ідентичності (вважає, що з-посеред розмаїття ідентичностей саме національна постає однією з найважливіших для ідентифікації людини у світі), головні риси й прикмети, що становлять основу національної самобутності і своєрідності [15], Бенедикт Андерсон, який вважає, що у посиленні прагнення до суверенітету і незалежності важливе місце належить національній ідентичності, саме національна ідентичність замінює релігійну спільноту та династичну державу [3], Ернест Геллнер, який зацентрує увагу на конструюванні національної ідентичності як результату функціонування елітної меншості та держави на основі поєднання культури, волі та політичного утворення [6], Етьєн Балібар відносить національну ідентичність до категорії вторинних ідентичностей, яка утворює сильну модель ідентифікації [4, с. 59], українські дослідники: Лариса Нагорна, яка характеризує обшир застосування поняття «національна ідентичність» в українському контексті, змісту поняття «національна ідентичність» і «національна ідея» в українському термінологічному просторі [11], Віра Горлова, яка філософсько осмислює процеси формування та функціонування української національної ідентичності та подає компоративний аналіз української національної ідентичності в романтичному, модерному, націоналістичному дискурсах [8], Євген Головаха, який, акцентуючи увагу на роль національної ідентичності для суспільства наголошує на вираженій державній стратегії формування національної ідентичності [7], Микола Козловець розглядає проблему впливу європейських інтеграційних процесів на національну ідентичність і формування європейської [10] тощо. Проте, підкреслимо, що беззаперечно ґрунтовні напрацювання науковців (як вітчизняних, так і зарубіжних) не охоплюють вивчення усього кола питань, пов'язаних з питанням становлення національної ідентичності.

Метою статті постає визначення ролі національної ідентичності у євроінтеграційних процесах сучасної України.

Методи дослідження. Методологічною позицією нашої розвідки слугує метод соціального конструктивізму, який артикулює виявлення сутності феноменів сучасного соціального буття, а відтак може бути застосований у соціальному аналізі символічного поля української спільноти.

Результати дослідження. Проблема пошуку цивілізаційних орієнтирів в Україні постала відразу з проголошенням незалежності. У цьому контексті вагомим значення, як перед державою, так і перед суспільством активізувалося досягнення активною частиною українського соціуму феномену європейськості, як способу життя і самовизначеності (символічна категорія, повністю не ототожнюється з поняттям «Європейський Союз», адже не всі європейці входять до ЄС, яка акцептує ті культурні і світоглядні засади, що визначають обличчя європейської цивілізації та зумовили її історичний успіх), а відтак і пошуку формули інтеграційних процесів у європейські і світові структури.

Попри те, що нині в Україні ми не подолали ще шляху остаточного утвердження української ідентичності, повномасштабна російська агресія значно активізувала прискорення ідентифікаційних процесів. У цьому контексті виглядає показовим аналіз низки соціологічних опитувань, які вказують, що частка українців та українок, які ідентифікують себе передусім як громадян України, становить 85% чи 72%, залежно від методології та конкретного терміну проведення опитування. Для порівняння у 1992-2004 роках частка тих, хто вважають себе передусім громадянами України, не перевищувала 50%. Цей поріг ми перетнули після Помаранчевої революції. Наступний злет припав на Революцію гідності та початок російсько-української війни – тоді був подоланий поріг у 60%. З початком широкомасштабного російського вторгнення українське суспільство здолало поріг у 70%.

Згідно тієї ж соціології, зовнішні межі української ідентичності окреслились значно чіткіше. Європейська ідентичність посилилась – з 3,6 до 6,4 бали (0 означає, що людина зовсім не відчуває себе європейцем, а 10 – що відчуває абсолютно). Натомість ідентифікація себе з «радянськими людьми» послабилась – з 2,9 до 1,1 за аналогічною шкалою. Та й за розпадом СРСР жалкують лише 11%, хоча ще рік тому їх було 32% (і цей відсоток був більш-менш стабільним з 2014 року). З Росією і росіянами також все цілком передбачувано. Наприклад, якщо у 2021 році лише 55% опитаних вважали, що українці та росіяни не є одним народом, то вже у березні 2022 року таких було 77%, а у квітні – 91% [16].

Як бачимо в українському просторі євроінтеграційні прагнення, насамперед, пов'язані з бажанням швидшого позбавлення негативної спадщини радянського минулого, тобто «радянської» та «панросійської» ідентичностей. Для України, починаючи з 2014 р. – це взагалі безальтернативний шлях не просто розвитку, але й збереження як державного утворення та шлях остаточного визначення західної моделі державного розвитку, а відтак і утвердження спільності ціннісних орієнтирів української та європейської спільнот. У цьому контексті власне справжня належність до європейської цивілізації починається лише з власного «Я» у якому як стержень і основа працює характерна для європейців система цінностей: права людини, право приватної власності, свобода. Основний механізм їх функціонування – громадянське суспільство, як спільнота вільних, рівноправних громадян, які самоорганізуються на основі спільних (незалежних від держави) інтересів. Відтак, наслідування принципів демократії та верховенства права, забезпечення рівності в міжкультурній взаємодії та збереження власної культурної спадщини – це саме ті європейські перспективи, які заклали початок нової трансформації української ідентичності, в основі якої постає формула універсальності демократії та прав людини [9]. При цьому, однією з базових європейських цінностей є цінність свободи, яка продукує самовизначення на основі власної волі. Тому, для України євроінтеграційні процеси передбачають не скільки наслідуванням інтересів інших європейців, а навпаки, – це шлях усвідомленої реалізації власної волі, виходячи зі своїх національних інтересів, це певною мірою, засвоєння загальновизнаних у світовому співтоваристві стандартів життя.

Варто наголосити, що і посеред членів ЄС немає чіткої відповіді щодо сталого переліку компонентів спільної ідентичності. Вони постійно трансформуються. На початковому етапі європейських інтеграційних процесів побутувала думка про об'єднаність всіх учасників спільною історією, культурою, територією. Згодом цей процес артикулювався усвідомленням, насамперед, важливістю усвідомлення спільності цінностей – демократії, толерантності, гуманізму. Окрім того, європейську ідентичність артикулює низка системоутворювальних чинників, що

становлять цивілізаційну основу європейців: високий рівень розвитку суспільства, тобто першість суспільства над державою (високий рівень загальносуспільного консенсусу, великий вплив громадських організацій у суспільстві, партнерство між державою і суспільством); верховенство права і влади закону; непорушність прав і свобод людини і громадянина; недоторканість права власності, свобода підприємництва і праці.

У останньому контексті цивілізаційну ідентичність більшості європейських народів (національна ідентифікація яких завершилася ще в епоху буржуазних революцій) визначають християнські цінності. Але нині європейські спільноти, у зв'язку з міграційними процесами, зазнають активних інокультурних впливів, що призводить, часто густо, до переосмислення своєї тотожності. І, як слушно у цьому контексті наголошує українська релігієзнавиця Л. Филипович: «З одного боку, відбувається усвідомлення себе як спільнот, які давно означені в певному етнокультурному просторі, але зазнають активних втручань, інокультурних впливів різноманітних елементів (расових, етнічних, мовних, релігійних), а тому вимушені враховувати і включати нові складники до усталених національних спільнот. З іншого – державні нації постали перед викликом міжнародної спільноти, в межах якої потрібно визначити свою зовнішню належність як загальноєвропейську» [17]. Зрозуміло, що у цьому контексті сприйняття нової ідентичності відбуватиметься досить неоднозначно, навіть з насторогою. Тому, на нашу думку, пріоритетним нині постає «євро-національний» підхід, згідно якого шлях громадян окремих європейських держав до спільної європейської ідентичності лежить через усвідомлення власної національної ідентичності.

Як бачимо думки щодо можливості існування наднаціональної європейської ідентичності різняться. Зрештою, всі держави ЄС єдині у думці щодо спільних цілей розвитку та сповідування демократичних принципів і європейських цінностей. Останні, прописані в Лісабонському договорі, визначаються як базові: верховенство права (мірилом демократії є закон, один для всіх і безпристрасний), рівність (усі люди є вільні і рівні у своїй гідності та правах), повага до людської гідності, повага до прав людини, свобода, демократія.

Проте, зауважимо, що нинішні геополітичні реалії в світі, цивілізаційні виклики та початок гарячої фази протистоянь демократії з авторитарними режимами, ставлять на порядок денний утвердження умов (за С. Гантінгтоном) [5] для становлення багатонаціональної ідентичності. Адже по суті належну відповідь загрозі європейськості можуть дати лише сильні інтегровані інституції. Саме тоді соціумом відчувається важливість об'єднання у єдине утворення.

Нині євроінтеграційна формула працює за принципом «єдності в багатоманітті» та передбачає умови співіснування різних національних ідентичностей та зовсім не передбачають осібне зникнення останніх. Хоча, за загального сприйняття такого формату існують і остороги, в основі яких – протест проти спроб знищення або, навіть, послаблення статусу унікальності окремо взятої європейської спільноти. Особливо такі сумніви відчутні з-поміж народів колишніх радянських республік, що зафіксували свої євроінтеграційні перспективи (зокрема, Україна та Молдова). Такій ситуації сприяють коливання між втраченою макро-(радянською) і набутою мікро-(національною) тотожностями. На думку Л. Филипович, з якою ми солідаризуємося, для українців «це озвучено як проєвропейський та проросійський дискурс розвитку». І хоча, останній – надзвичайно ослаблений спочатку анексією Криму, війною на сході України, згодом – повномасштабним вторгненням РФ в Україну, звільнення від пострадянщини і русофільства відбувається болісно і складно [17].

Відтак поряд з національними ідентичностями ведеться дискусія про формування ще однієї – наднаціональної. До прикладу, країни Центральної і Східної Європи, що долучилися до ЄС і НАТО зберігають свою ідентичність і принципово відстоюють власні національні інтереси. Підтвердженням схожих тенденцій слугує світовий досвід. Розвиток країн нової хвилі модернізації свідчить, що успішна модернізація соціального і економічного розвитку не призводить до всеосяжної культурної вестернізації та втрати власної ідентичності. Більше того, наголошено, у цьому контексті особливо актуального значення набуває констатація моделі, яка зовсім не передбачає «заміни» європейською ідентичністю національної. Саме тому багаторівнева

модель співіснування різних народів за формулою «єдності в багатоманітті» під егідою Євро-союзу з обов'язковою умовою дотримання мультикультурності та толерантності, глибокої шани до культури ті історичних коренів власного народу, формує нині загальний порядок денний кожного європейця.

Більше того перспективи євроінтеграції України, як наголошують українські філософи – «не лише демократичні традиції, свобода руху ідей, товарів, фінансів, а й насамперед новий рівень відповідальності. Відповідальності за дотримання високих стандартів у багатьох галузях..., за спільне майбутнє, за ту саму спільну ідентичність, яка нині намагається увиразнитися із непростой взаємодії різних національних культур» [10].

Висновки. Таким чином, на нашу думку входження України до Європейського Союзу зовсім не означає автоматичну, чи навіть поступову втрату національної ідентичності. Адже, попри дискусивність моделей (належність України до євроатлантичної цивілізації; самобутність української цивілізації; межовість між північноатлантичною цивілізацією та євразійською (московсько-православною) цивілізацією) цивілізаційної належності українців, цивілізаційну розколотість українського суспільства (проявляється, здебільшого, регіональною та індивідуальною ментальністю) російсько-українська війна посилює орієнтацію на цивілізаційну модель розвинутого Заходу та утвердженням практик обраному цивілізаційному орієнту. Нині євроінтеграційна формула працює за принципом «єдності в багатоманітті» та передбачає умови збереження європейськими народами своєї самобутності, а відтак і національної ідентичності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Francis Fukuyama. Why National Identity matters. Режим доступу: <https://www.journalofdemocracy.org/articles/why-national-identity-matters/>
2. Greenfeld L. Nationalism: Five Roads of Modernity. Cambridge MA : Harvard University Press. 1992. Р. 34–36.
3. Андерсон Б. Уявлені спільноти. Міркування щодо походження й поширення націоналізму. Режим доступу: <http://litopys.org.ua/anders/and.htm>
4. Балібар Етьєн. Ми, громадяни Європи? Кордони, держава, народ. Пер. з фр.: А. Рєпи. Київ : Видавництво «Курс». 2006. 354 с.
5. Гантінгтон С. Протистояння цивілізацій та зміна світового порядку. Пер. з англ. Наталії Климчук. Львів : Кальварія, 2006. 474 с.
6. Геллнер Е. Нації та націоналізм; Націоналізм: пер. з англ. К. : Таксон, 2003. 300 с.
7. Головаха Є. «Національна ідентичність» – це ключове питання для суспільства. URL: http://www.golos.com.ua/article/350002?fbclid=IwAR0uZd70PVgluAWaaV0XqtID_zumx9mS4SOrlpcWdZ2TOI1Deqlr0jYF2k4.
8. Горлова В. Українська національна ідентичність: компаративний аналіз націоналістичних дискурсів [Текст] : автореф. дис. ... канд. філос. наук : 09.00.12. Харк. нац. ун-т ім. В. Н. Каразіна. Харків, 2005. 21 с.
9. Двуреченська О. С., Гусениця А. В. Процес трансформації української ідентичності в контексті євро інтеграційних процесів. *Вісник НІОУ імені Ярослава Мудрого. Серія: Філософія, філософія права, політологія, соціологія*. 2022. № 3(54). С. 175–188.
10. Козловець М. А. Європейська інтеграція і національна ідентичність: український контекст. *Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії*. 2008. Вип. 35. С. 148–160.
11. Нагорна Л. П. Ідентичність національна [Електронний ресурс] // Енциклопедія історії України: Т. 3: Е-Й / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. НАН України. Інститут історії України. К. : В-во «Наукова думка», 2005. 672 с.: іл.. URL: http://www.history.org.ua/?termin=Identychnist_nacionalna.
12. Нагорна Л. Поняття «національна ідентичність» і «національна ідея» в українському термінологічному просторі. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/11617/02-Nagorna.pdf?sequence=1>
13. Панчук І. Проблема національної ідентичності у євроінтеграційних процесах: український контекст. Європейська інтеграція України в умовах війни Росії проти України: роль ака-

демічних та громадських спільнот : збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції (м. Рівне, 09 листопада 2023 р.). Українська Асоціація Викладачів і Дослідників Європейської Інтеграції. Київ, 2023. 227 с.

14. Політична енциклопедія / редкол.: Ю. Левенець (голова), Ю. Шаповал (заст. голови) та ін. Київ : Парлам. вид-во, 2011. С. 11–14.

15. Сміт Е. Національна ідентичність. К. : Основи, 1994. 224 с.

16. Судин Д. Як війна вплинула на нашу ідентичність, пам'ять та цінності. 21.10.2023. URL: <https://tyzhden.ua/iak-vijna-vplynula-na-nashu-identychnist-pam-iat-ta-tsinnosti>

17. Филипович Л. Виклики релігійної свободи національній ідентичності. URL: <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/1447f4b5-0547-4d53-9120-f7b048af6fb7/content>

REFERENCES

1. Greenfeld L. (1992) Nationalism : Five Roads of Modernity. Cambridge MA : Harvard University Press. 1992. P. 34–36.

2. Francis Fukuyama. Why National Identity matters. Rezhym dostupu: <https://www.journalofdemocracy.org/articles/why-national-identity-matters/>

3. Anderson B. Uivleni spilnoty. Mirkuvannia shchodo pokhodzhennia y poshyrennia natsionalizmu. Rezhym dostupu: <http://litopys.org.ua/anders/and.htm>

4. Balibar Etien. (2006) My, hromadiany Yevropy? Kordony, derzhava, narod. Per. z fr.: A. Riepy. Kyiv : Vydavnytstvo “Kurs”. 354 s.

5. Hantington S. (2006) Protystoiannia tsyvilizatsii ta zmina svitovoho poriadku. Per. z anhli. Natalii Klymchuk. Lviv : Kalvariia. 474 s.

6. Hellner E. (2003) Natsii ta natsionalizm; Natsionalizm: per. z anhli. K. : Takson. 300 s.

7. Holovakha Ye. “Natsionalna identychnist” – tse kliuchove pytannia dlia suspilstva. URL: http://www.golos.com.ua/article/350002?fbclid=IwAR0uZd70PVgluAWaaV0XqtID_zumx9mS4SOrlpcWdZ2TOI1Deqlr0jYF2k4.

8. Horlova V. (2005) Ukrainska natsionalna identychnist: komparatyvnyi analiz natsionalistychnykh dyskursiv [Tekst] : avtoref. dys. ... kand. filos. nauk : 09.00.12. Khark. nats. un-t im. V. N. Karazina. Kharkiv. 21 s.

9. Dvurechenska O. S., Husenytsia A. V. Protses transformatsii ukrainskoi identychnosti v konteksti yevro intehtatsiinykh protsesiv. Visnyk NIuU imeni Yaroslava Mudroho. Serii: Filosofiia, filosofiia prava, politolohiia, sotsiolohiia. 2022. № 3(54). S. 175–188.

10. Kozlovets M. A. (2008) Yevropeiska intehtatsiia i natsionalna identychnist: ukrainskyi kontekst. Humanitarnyi visnyk Zaporizkoi derzhavnoi inzhenernoi akademii. Vyp. 35. S. 148–160.

11. Kuchma L. O., Maksymovych K. Yu. Formuvannia spilnoi identychnosti yak faktor yevropeiskoi intehtatsii Ukrainy.

12. Nahorna L.P. (2005) Identychnist natsionalna [Elektronnyi resurs] // Entsyklopediia istorii Ukrainy: T. 3: E-Y / Redkol.: V. A. Smolii (holova) ta in. NAN Ukrainy. Instytut istorii Ukrainy. K. : V-vo “Naukova dumka”. 672 s.: il. URL: http://www.history.org.ua/?termin=Identychnist_nacionalna.

13. Nahorna L. Poniattia “natsionalna identychnist” i “natsionalna ideia” v ukrainskomu terminolohichnomu prostori. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/11617/02-Nagorna.pdf?sequence=1>

14. Panchuk I. (2023) Problema natsionalnoi identychnosti u yevrointehtatsiinykh protsesakh: ukrainskyi kontekst. Yevropeiska intehtatsiia Ukrainy v umovakh viiny Rosii proty Ukrainy: rol akademichnykh ta hromadskykh spilnot : zbirnyk materialiv Mizhnarodnoi naukovopraktychnoi konferentsii (m. Rivne, 09 lystopada 2023 r.). Ukrainska Asotsiatsiia Vykkladachiv i Doslidnykiv Yevropeiskoi Intehtatsii. Kyiv. 227 s.

15. Politychna entsyklopediia (2011) /edkol.: Yu. Levenets (holova), Yu. Shapoval (zast. holovy) ta in. Kyiv : Parlam. vyd-vo, 2011. S. 11–14.

16. Smit E. (1994) Natsionalna identychnist. K. : Osnovy. 224 s.

17. Sudyn D. Yak viina vplynula na nashu identychnist, pamiat ta tsinnosti. 21.10.2023. URL: <https://tyzhden.ua/iak-vijna-vplynula-na-nashu-identychnist-pam-iat-ta-tsinnosti>

18. Fylypovych L. Vyklyky relihiinoi svobody natsionalnii identychnosti URL: <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/1447f4b5-0547-4d53-9120-f7b048af6fb7/content>

Panchuk Iryna Ivanivna

Doctor of Philosophical Sciences, Professor,
Head of the Department of Philosophy
Rivne State University of the Humanities
12, Stepana Bandera str., Rivne, Ukraine
orcid.org/0000-0001-6301-4280

THE PROBLEM OF NATIONAL IDENTITY IN THE EUROINTEGRATION PROCESSES OF MODERN UKRAINE

The process of Ukraine's rapprochement with the European Union makes it important to consider the problem of preserving national identity as a unique, historical, value, and cultural identity of individuals with the state community. The study of the phenomenon of national identity is interdisciplinary in nature and brings together philosophers, psychologists, historians, political scientists, and researchers from other fields of scientific knowledge in their scientific pursuits. The 1990s intensified the problem of conceptualizing national identification in post-socialist countries (Central and Eastern Europe, Eurasia). Such processes are accompanied by global trends of a general aggravation of the sense of national identity, which are increasingly replacing the policy of multiculturalism of the second third of the twentieth century. The purpose of the study is to determine the role of national identity in the European integration processes of modern Ukraine.

The methodological position of our research is the method of social constructivism, which articulates the identification of the essence of the phenomena of modern social life, and therefore can be used in the social analysis of the symbolic field of the Ukrainian community.

We would like to state that Ukraine's accession to the European Union does not mean an automatic or even gradual loss of national identity. After all, despite the debatable models (Ukraine's belonging to the Euro-Atlantic civilization; the originality of Ukrainian civilization; the boundary between the North Atlantic civilization and the Euro-Asian (Moscow-Orthodox) civilization) of Ukrainians' civilizational affiliation, and the civilizational split of Ukrainian society (manifested mainly by regional and individual mentality), the Russian-Ukrainian war has strengthened the orientation towards the civilizational model of the developed West and the establishment of practices of the chosen civilizational benchmark.

Key words: national identity, European identity, civilizational choice, European integration processes.